

А поки Мелана в Оазі нудить світом. Вона не голодна і не обтяжена працею. Але не почуває себе в раю, хоча після домашнього лиха, після поневірянь у дорозі, після бездомності в брудному розбещеному Ірі Оаза таки схожа на Елізіум. Проте душа Мелани не лежить до всього того, чим так захоплено переймаються інші. Вона не прагне розмов про сенс появи на цьому світі, бо знає: для кохання! Вона не молиться з братами й сестрами, бо як молитися, то Ромаї, а не якійсь незрозумілій силі. Вона не вчиться їхнім дивним ритуалам, хоча їй бралися пояснювати, що воно таке. Адже під садом Оази заплутана система катакомб і підземних ходів, де, якщо лишитися на певний час без світла і без їжі, можна багато чого пізнати і здобути.

— Не втягайте Мелану в це. Лише коли сама попросить, — сказав братам і сестрам Ромаї, і вона чула це. Отже, він не хоче, щоб вона стала, як інші сестри. Вона йому не сестра. Сестра не може стати братові жоною. Ромаї недаремно сказав, щоб вони її не чіпали. Марія Цейра пояснила їй, що внаслідок їхніх ритуалів під землею вона перестане хотіти земного кохання. А також буде невразлива до будь-яких тортур, якщо раптом потрапить до в'язниці Шаліта чи іншого правителя. Але Мелана не хоче того знання. Бо ще настане день, і вона буде Ромаї не сестрою, а жоною. А вояки будь-якого тирана, хоч які б тортури не вигадали, ні слова не почують від неї, якщо вона раптом потрапить в їхні лапи, а вони питатимуть її, де Ромаї!

— Візьми мене з собою в Ір, Ромаї! Жінки не хочуть, щоб я допомагала їм готувати їжу, кажуть, що я нечиста. Я б могла допомогти тобі. Чого ти не довіряєш мені?

— Цього разу я йду з Марією. Вона дуже скучила за батьком. Але наступного разу піду з тобою.

Батько Марії Цейри — заможний купець в Ірі на ймення Сохер. В нього неподалік від ринку великий дім і сад за кам'яною огорожею. Мелана щодня ходила біля того будинку, бачила ті дерева і квітучі куші, які випадають на вулицю з-за огорожі. Але ж Марія, яка мала в домі батька все, прийшла сюди, де сплять під зорями, а їдять лише страви з борошна й фрукти. Але і вдома, і в дорозі, і під час роботи в Ірі Мелані іноді перепадало м'ясо. В домі Сохера завжди були страви з баранини, Марія сама розповідала. Вона мала і прикраси, і одіж з тонкого білого полотна, яку прали служниці. То заради чого їй цей злиденний рай, як не заради синього, як небо, погляду Ромаї, заради того тепла, що йде від нього, заради самого звуку його голосу, і байдуже, що саме він говорить. Мелана задля цього всього теж пішла б із заможного дому від добрих батьків, якби в неї такі були. А Марія хай не бреше, ніби її тримає тут дух братерства й сестринства.

Сохер передає в Оазу торби з борошном і глеки з олією. Але Сохер підтримує таємне товариство не через прихильність до їхніх химерних ідей, а через ненависть до Шаліта, який наклав на торгівлю неймовірний податок. Сподівається, що Ромаї, як буде треба, підніме на повстання цей мерзенний люд, який тільки й уміє, що впадати в стан одержимості від крові на стратах і канючити їжу під вікнами тих, хто працює. Сохер знає, як легко змінюється настрої нікчемних людців, коли до них говорять такі, як Ромаї.

Коли Ромаї ходить в Ір з Марією, він ночує в домі Сохера, і вони допізна ведуть розмови про вищі смисли з господарем дому, який погоджується, що в кожній

нікчемі є Божа іскра. Але як важко буває роздмухати ту іскру! «Але це можливо, можливо!» — вигукує Ромаї. — «Але ж це так рідко стається, — зітхає Сохер, з чим Ромаї також погоджується. — А головне, що немає одного подмуху на божі іскри різних нікчем. Кожній тліючій іскрі потрібен свій особливий подух. Тому й так багато темного люду навкруги». — «Погано, якщо в людині не роздмухано Божу жаринку, — каже Ромаї, — але ще гірше, коли в людині розпалили не Божу іскру, а щось інше».

Поки Ромаї вечеряє із Сохером, в Оазі брати й сестри зібралися на вечерю без нього. Мелана навіть не хотіла йти до вечері, але відчула нестерпний голод, тож пішла. Без Ромаї ввечері зовсім погано, бо, крім того, що нема Його, ще й приходять паскудні омбри. Його ж вони бояться. А як його нема, вони кричать своїми противними голосами що тільки хочуть. І коли вже він всюди ходитиме лише з нею, а Марія Цейра нехай вертається в дім свого батька! Вона не вміє любити Ромаї так, як любить його вона, смаглява Мелана!

І тут із темряви пролунав гаркавий голос однієї з омбр:

— Ти думаєш, ніби Марія купила Ромаї за харчі для Оази? А що можеш запропонувати ти тому, хто має все?

Ці мерзотні створіння не просто читають думки, а й нахабно викрикують свої слова так, що це чують усі. Мелана з болем закричала, цього разу вголос:

— Він не має всього! В нього нема дому! Нема дружини! Нема дитини!

Якби брати й сестри відсахнулися від неї, відсторонилися, глянули б на неї непривітно, можливо, Мелані було б легше. Але вони стали усіяко співчувати

їй, мовляв, сердешна, так і не розуміє, хто ми і хто наш Ромаї:

— До Марії Цейри також довго кричали омбри.

— Вона аж вуха затуляла, чути їх не могла.

— А потім вона навчилася брехати і говорити те, що подобається вам? — ледь стрималась, щоб не сказати цього вголос Мелана, але гаркава омбра почула:

— Можна брехати вголос, але подумки ніколи не збрешеш! А ми чуємо саме те, що подумки! — пролунав голос із темряви, — Марія Цейра ніколи не брехала! Це чорна серцем Мелана бреше, і найперше сама собі!

Марія Закена вийшла зі своєї дрімоти, — і навіть вона ходить до вечірньої трапези, якщо майже нічого не їсть, лише спить, уже б спала під деревом біля джерела. Але зараз Марія Закена прокинулась і обняла за плечі Мелану, якій несподівано стало добре від руки старої жінки на плечі.

— Ти розкажи нам, розкажи, що в тебе на серці! Тобі стане легше!

— Не змушуй її говорити, вона має захотіти сама.

— Вона не захоче, вона ніколи не захоче! — закричала інша омбра, цього разу гугнява. Мелані захотілося зробити всупереч цій мерзотниці. Тож вона почала свою розповідь.

— Моя мати рано постаріла після смерті батька. Я батька не пам'ятаю, мати казала, він був добрий до мене й до неї. Але сусіди розповіли мені, що то мати заспокоює себе, вигадує те, чого не було. Це було далеко, я з тих країв, звідки Євані.

— Он воно як!

— Розповідай, Мелано, нам цікаво, а тобі напевне стане легше.

— Мати лишилась сама, але в нас був дім при дорозі, а вітчим прийшов як мандрівник, без дому, без роду.

— Ми мало не всі тут без дому, без роду. Дім і рід не мають значення, якщо знайдено Бога.

— Але вітчим був і без роду, і без дому, і без бога. Він був дуже грубий з матір'ю, а вона була згодна бодай так.

— А тебе він не чіпав?

— Ні. Він казав, що я чорна, що таких ніхто не любить, навіть коли вони молоді, — схлипнула Мелана, яку дуже ображали слова вітчима, бо вбивали її надію знайти коханого й піти з рідного дому в дім чоловіка. І зараз ця образа так страшно ожила. — Коли мати лежала хвора, вітчим уже кохався з Діадорою. Коли мати померла, вони вдвох стали в нашому домі приймати подорожніх на нічліг. А мене змушували готувати й подавати мандрівникам. Я від них втекла. Хай Діадора готує й прибирає, а не тільки стогне й звивається під вітчимом!

— Тобі було нелегко в рідному домі, Мелано! Як і більшості з нас, тих, хто тут...

— Усі ми шукали у світі тепло, якого не мали в домі батьків. І не знайшли. Але самі собі створили його тут.

— Ми брати і сестри, Мелано.

— То всі добрі люди лише тут, в Оазі? І більш ніде?

— Ні, вони є у світі, і їх не так і мало. Невже взагалі не від кого ти не чула доброго слова?

— Вдома ніколи. Але в дорозі були добрі люди, які ділилися хлібом, говорили добрі слова. Але що з того? В тих людей не було нічого! Вони самі не знали, чого хотіли, куди йшли.

— А Ромаї? Чого ти полюбила його? В нього теж нема нічого!

— А для нього мені самій хочеться все робити! Побудувати дім, народити дітей.

Обидві омбри гучно зареготали дуєтом:

— Будувати злиденний дім для того, кому належить весь світ!

— Але ж як може належати весь світ тому, хто має лише це шатро і ховається від вояків Шаліта?

— І тобі належить весь світ, Мелано. Ти лише ще не збагнула того.

— Мені нічого не належить. Лише ці сережки, які я забрала у своєї мачухи. Хочете знати, що було далі? Діадора підпоїла вітчима молодим вином, а потім прийшов її молодий коханець. Вони вбили вітчима. І вклали ножа мені в руки. Я вчасно прокинулась і втекла. Забравши оці сережки. Діадора їх зняла, бо коханець казав: «зніми, вони мені колють плече».

— Ти наділа ці сережки, бо сподіваєшся розпалити пристрасті чоловіків, Мелано!

— Мені казали, що я гарна в цих сережках! Може, й Ромаї помітив мене через них!

— Він помітив тебе, бо тобі було дуже зле. Він завжди помічає тих, кому найгірше. Кому вже ніхто не допоможе.

— Ромаї такий добрий! — вигукнула Мелана. — Я хочу дитину від нього! Вітчим бив матір у живіт, щоб вона скинула. Я такого не хочу! Чому не можна дитину від Ромаї?

— Ти вже носиш дитину від нього, — усміхнулася Марія Закена.

— Я не була з Ромаї, — простогнала Мелана, — як же я могла понести його дитину?

Марія Закена усміхнулась настільки привітно, що Мелана мимоволі подумала, і чого це її раніше так дратувала ця стара жінка, яка така добра до тих, хто страждає?

— Марія знає що говорить. Вона знає все про непорочне зачаття. Ти знаєш, хто така наша Марія Закена?

— Одна з вас... одна з нас, сестра... — пробурмотіла Мелана.

— Вона — мати Єшу.

— Мати Єшу? — здивовано вигукнула Мелана. — Вона народила дитя у Бет-лехеми в яслах, куди прийшла з Назарета? І стояла біля хреста в Єрушалаймі?

— Вона склала цю історію, Мелано! Вона зачала Єшу непорочно і народила його теж непорочно. Але він більше справжній, ніж ті люди, які були і є.

— Отже, історія Єшу — то просто вигадка? Це правда, Маріє? — обернулася Мелана до Марії Закени.

— А коли ти вперше почула про Єшу, Мелано?

— В дорозі. Про нього говорили мандрівники.

— А в твоїх краях про нього не чули?

— Чули. Але тоді мені це було не цікаво. А в дорозі я багато слухала про нього і багато думала: чи була в нього, такого чудового, кохана жінка? Чи тільки мати? А виходить, його самого не було.

— Ніхто не скаже, що Єшу не було. Ні ті, хто вірять у нього, ні ті, хто не вірять.

— Але як можна було вигадати таке, Маріє?

— Розкажи ще й Мелані, Маріє!

— Дівчинкою мене мої батьки, які любили мене, відвели до Храму в Єрушалаймі, коли його ще не зруйнували римляни. Мене там навчили читати й писати. Розповідали про Месію. А потім мені стали шукати чоловіка. А я знала: як заміж, то лише за Месію. Але що більше я думала про нього, то краще розуміла: Месії — жона не потрібна. Ніхто не знав, який Він. Поки я не народила його. А зачала його від Духа.

— То ти написала ту історію?
— Записали інші. Я розповіла.
— А живого Єшу, сина Божого не було? — ледь ворушила вустами Мелана.

— Може, й не було. Але він є! — відповів замість Марії хтось із братів біля вогнища.

— Про найкращого чоловіка знає лише жінка, яка сама його й народить, — тихо вимовила Марія Закена.

— А я хочу не знати, а жити з найкращим чоловіком, і народити не його, а дитятко від нього, про яке він піклуватиметься! — простогнала Мелана.

— Як хочеш мати земного найкращого мужчину, то маєш знати, що втратиш його! І він не роститиме дитини, лише ти розповідатимеш сину, яким був його батько! Я не один раз, а сотні разів стояла біля хреста в Єрушалаїмі, я й зараз ніби там стою, — заплакала Марія Закена, а Мелана, щоб припинити плач Марії, голосно спитала громаду:

— А хто є мамою Ромаї?

Мелана підвела очі й побачила, що брати й сестри вже позіхають й підводяться із землі, щоб розходитися на ніч. Лише юний Сурі сидить собі, обхопивши коліна руками. Він і відповів Мелані:

— А чому тебе не цікавить, хто є татом Ромаї?

Сурі дивиться на Мелану із легким презирством, цей малий ще не навчився терплячості до неофітів. І він завжди має полемічний запал. Мало тобі, хлопче, пхали в горлянку тухлої риби, кричить єство Мелани на радість омбрам:

— Не вмієш вести гарячі діалоги, тільки сережками трусити вмієш, тому й мрієш про тухлу рибу в горлянці опонента!

Сурі знову посміхнувся. Його вже не нудить від спогаду про тухлу рибу, він лише посміхається. А

Мелана також підвелася, щоб іти до дерев, під якими вночі тихо сплять, але які вдень здригаються від зіткнення думок братів і сестер.

— У нас жінки не подають і не прибирають, поки чоловіки обмінюються думками, як воно усюди по світу, — ділиться з Меланою Марія Цейра під лимоном, на південному гіллі якого висять золоті плоди, а північне обсипано запашним цвітом, — у нас жінки нарівні ведуть бесіди з чоловіками. У світі чоловіки бояться розмовляти з жінками нарівні. Щоправда, мій батько завжди любив поговорити з небіжчицею матір'ю. Вона була дуже язиката, я вся в неї. Але то лише коли нікого в домі не було з чужих. А коли в нашому домі бували люди, мати мовчала. То лише тут, у нас, жінка в усьому рівня чоловікові.

— Але ж усе одно чоловік запліднює, а жінка приймає і виношує.

— Так воно у світі тіл. А в світі духу жінки можуть також запліднювати.

— Чоловіків? — розгублено спитала Мелана.

— І чоловіків, і інших жінок. Тому мені так подобається тут!

— А ще... це правда? — Мелана спробувала зазирнути за дерево, під яким вони сидять поряд з Марією Цейрою.

— Питай, Мелано, не бійся! Тут ніхто не підслуховує чужих розмов, як в будинках Іра!

— А це правда, що Марія Закена — то мати Єшу?

— Так, це правда. Це його непорочна мати.

— Вчора за вечерею говорили, що вона не народила його, просто склала оповідь про нього.

— То було не просто. Спочатку їй ніхто не повірив. Але тепер усі вірять.